

หลักการประกอบพิธีกรรมของชาติพันธุ์เยียนในประเทศไทย:

กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยแม่เลียม จังหวัดเชียงราย

PRINCIPLES OF CONDUCTING RITUALS OF YAO ETHNIC IN THAILAND: CASE STUDY OF YAO ETHNIC IN BAN HUAI MAE LIAM, CHIANG RAI

เอกชัย ทวีปวรชัย^{1,*}

EKACHAI TAWEEPWORACHAI^{1,*}

¹สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

¹School of Sinology Mae Fah Luang University

*Corresponding Author E-mail: ekachai.taw@mfu.ac.th

บทความวิจัย (Research Article)

Received 11 June 2024, Revised 18 November 2024, Accepted 28 November 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการประกอบพิธีกรรมของชาติพันธุ์เยียนในประเทศไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมของชาติพันธุ์เยียน การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญการประกอบพิธีกรรม รวมทั้งการสังเกตกระบวนการประกอบพิธีกรรม ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การศึกษาพิธีกรรมสู่ขวัญ พิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษ พิธีกรรมตรุษจีน พิธีกรรมเซ็งเม้ง และพิธีกรรมสารทจีน พื้นที่ที่ศึกษา คือ หมู่บ้านห้วยแม่เลียม จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ชาติพันธุ์เยียนในหมู่บ้านห้วยแม่เลียมมีหลักการประกอบพิธีกรรมตามหลักความเชื่อบรรพบุรุษอย่างชัดเจน ซึ่งพวกเขาอาศัยปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ สัญลักษณ์ต่าง ๆ และพฤติกรรมของบุคคลในการตีความ เชื่อมไปสู่เหตุผลในการประกอบพิธีกรรม กระบวนการประกอบพิธีกรรมของชาวเยียนสะท้อนให้เห็นถึงการสื่อสารระหว่างบรรพบุรุษกับลูกหลาน วัตถุประสงค์ของพิธีกรรมมีแบบการพึ่งพาอาศัยกัน และความกตัญญูที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษ โดยมีเครื่องมือสื่อสารสำคัญคือ “จำว”(簪) และการทำนายจากอวัยวะของไก่

คำสำคัญ: พิธีกรรม; หลักการ; ชาติพันธุ์เยียน

Abstract

This research article aims to study the principles of ritual performance within the Mien ethnic group in Thailand. The research was conducted using qualitative methods, analyzing data from research documents related to Mien ethnic rituals, conducting in-depth interviews with ritual experts, and observing the ritual process. The content scope encompasses the study of rituals such as "Chou Wen" (Entering Adulthood), Ancestor Worship Ritual, "Bua Hiang" Rituals, "Qingmeng" Ritual, and "Qiat Hya Jiab Fei" Rituals. The research is conducted in Huai Mae Liam Village, Chiang Rai Province. The study results indicate that the Mien ethnic group in Ban Huai Mae Liam village clearly follows the principles of ancestral beliefs in performing rituals. They rely on natural phenomena, various symbols, and individual behaviors to interpret and link them to the reasons for performing rituals. The ritual process of the Mien reflects the communication between ancestors and descendants. The purpose of the ritual involves mutual dependence and the gratitude that descendants have towards their ancestors, with key communication tools including "Jiao" (簪) and divination using chicken organs.

Keyword: Rituals; principle; Mien ethnic group

1. บทนำ

พิธีกรรมมีความสำคัญต่อผู้ที่มีความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามศาสนาหรือสิ่งที่ตนนับถือ หลักการประกอบพิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่ผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ได้ปฏิบัติเพื่อสื่อถึงความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นที่พึ่งพาในอีกมิติหนึ่ง อารี ถาวรเศรษฐ์ (2546) กล่าวถึงประเพณีและพิธีกรรมเป็นการแปลความเชื่อที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม การศึกษาหลักการประกอบพิธีกรรมของแต่ละความเชื่อและศาสนาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับแวดวงวิชาการ เพื่อถ่ายทอดข้อมูลและพัฒนาการไปสู่สังคม โดยเฉพาะคนรุ่นหลัง ที่สนใจและยังมีความเคารพต่อสิ่งที่ครอบครัวให้การนับถือตลอดมา แต่เริ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องลดน้อยลงทุกวัน ซึ่งอาจส่งผลให้ข้อปฏิบัติต่าง ๆ มีการละเลยหรือไม่ได้รับการให้ความสำคัญเท่าที่ควร นำมาซึ่งการหยุดปฏิบัติไปในที่สุด หรือเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นแทน

ชาติพันธุ์เมี่ยนกับพิธีกรรมมีความแนบชิดกันมากตั้งแต่เกิดไปจนถึงการเสียชีวิต (เอกชัย ทวีปวรชัย, 2564) ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน Zhang (1981) ได้พูดถึงชาติพันธุ์เมี่ยน (เย้า) มีความเชื่อมาแต่โบราณการณสมัยสังคมก่อนประวัติศาสตร์ที่มีการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามธรรมชาติ คือเชื่อว่า “สรรพสิ่งในโลกล้วนมีความศักดิ์สิทธิ์”(万物有灵) ช่วงต่อมาเนื่องจากเชื่อว่ามนุษย์กับสัตว์นั้นมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด เลยมีการนับถือสัญลักษณ์หรือรูปสัตว์ (Totem) ไม่ฆ่าหรือไม่บริโภคสัตว์ที่ตนนับถือ ซึ่งสัตว์ที่ได้มีการกล่าวถึงคือ สุนัขและสุกร ต่อมาช่วงปลายสังคมมาตาธิปไตย (母系氏族社会)จนถึงช่วงราชวงศ์โจว-ฉินก็เริ่มมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีเทวดาที่ภาษาเมี่ยน(เย้า) เรียกว่า “เมี่ยน” คือเชื่อว่า ผีที่ดีสามารถปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ เชื่อในเรื่องขวัญและวิญญาณ และนับแต่นั้นมาการปฏิบัติต่อคนที่เสียชีวิตก็เริ่มมีความเปลี่ยนแปลง ตามเอกสารระบุไว้ว่าจากที่เคยนำศพคนเสียชีวิตให้มนุษย์กินก็เปลี่ยนเป็นการนำไปฝังแทน และจากการนับถือผีเทวดานี้ก็ขยายไปสู่การนับถือบรรพบุรุษ โดยพิจารณาจากสายเลือดชาติตระกูล เมื่อบุคคลในตระกูลเสียชีวิตจะเชิญผู้เชี่ยวชาญทางความเชื่อมาประกอบพิธีกรรมตามขั้นตอนของความเชื่อ ซึ่งพิธีกรรมของชาวเมี่ยน(เย้า) ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันคือ พิธีกรรมสู่ขวัญ พิธีกรรมบูชา

บรรพบุรุษ พิธีแต่งงาน พิธีงานศพ พิธีเสกตะไคร่ห่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเช่น พิธีตรุษจีน พิธีเซ็งเม้ง พิธีสารทจีน ซึ่งขั้นตอนการประกอบพิธีก็จะได้รับอิทธิพลจากลัทธิเต๋า

ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างลัทธิเต๋ากับความเชื่อชาติพันธุ์เมี่ยน (เย้า) Yuan (2016) ได้ทบทวนงานวิจัยของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อชาติพันธุ์เย้ากับลัทธิเต๋า โดยสรุปได้ 3 รูปแบบคือ 1. ความเชื่อของชาติพันธุ์เย้าได้รับอิทธิพลจากลัทธิเต๋าอย่างมาก มีความเป็นลัทธิเต๋าค่อนข้างสูง กลายเป็นการสืบสานลัทธิเต๋าด้านเย้า “瑶传道教” 2. ความเชื่อของชาติพันธุ์เย้ามีความคล้ายกับลัทธิเต๋า แต่ไม่ใช่ลัทธิเต๋า 3. ความเชื่อชาติพันธุ์เย้าและลัทธิเต๋าดังกล่าวก็มิมีบทบาทต่อกัน จากข้อมูลนี้สะท้อนถึงความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยน(เย้า) มีความคล้ายคลึงกับลัทธิเต๋าเป็นอย่างมาก

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาติพันธุ์เมี่ยน(เย้า)นับถือมีเป็นกลุ่มที่ชัดเจน มีทั้งจากภายในตระกูลและภายนอกตระกูล บทความวิจัยของ Liu (2018) ได้สรุปกลุ่มสิ่งศักดิ์สิทธิ์ออกมาเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มสิ่งศักดิ์สิทธิ์ครอบครัว(บรรพบุรุษทั้งในตระกูลหรือนอกตระกูล) กลุ่มสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชนชาติ (ผันกู(盘古)เป็นต้น) กลุ่มสิ่งศักดิ์สิทธิ์เขตพื้นที่อาศัย (สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องรักษาพื้นที่ เช่น เจ้าที่ เจ้าป่าเจ้าเขา เจ้าเมือง) กลุ่มสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในลัทธิเต๋า(เทพซานซิง三清 เทพหยวนสื่อเทียนจวน 元始天尊เทพหลิงเป่าเทียนจวน灵宝天尊 และเทพเต๋าเต๋อเทียนจวน道德天尊 张天师 (เทพเตี้ยเทียนซือ)) และกลุ่มสิ่งศักดิ์สิทธิ์ธรรมชาติ (เทพลม เทพสายฟ้า) เป็นต้น ส่วน อภิชาติ ภัทรธรรม (2552) ได้ระบุถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวย่านนับถือหลักคือ 1. ผีบรรพบุรุษ (ผีบรรพบุรุษ 4 รุ่น) 2. ผีฟ้า แบ่งเป็นผีใหญ่ (เทพ “ซานซิง” เป็นต้น) และผีทั่วไป (ผีป่า ผีน้ำ ผีภูเขา เป็นต้น)

ชาติพันธุ์เมี่ยนมีภาษาของตน แต่ใช้ตัวอักษรจีนในการบันทึกเรื่องราว Yao (1990) ได้พูดถึงตำราเอกสารของชาวเย้าหลัก ๆ จะมี เอกสารบันทึกข้อมูลบรรพบุรุษ (จาพินตาน 家先单) ตำราเรียนในอดีตได้แก่ ตำราในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ตำราประกอบพิธีกรรมสู่ขวัญ เซ็งเม้ง ตรุษจีน ล้วนบันทึกเป็นตัวอักษรจีนทั้งสิ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของXiao (2016) อ้างถึงงานวิจัยของนักวิจัยญี่ปุ่น Shiratori Yoshiro (白鸟芳郎) ได้กล่าวถึงเอกสารตำราของชาวย่านนั้นส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม กล่าวคือจะมีตำราเฉพาะสำหรับพิธีกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีตำราเกี่ยวกับคาถาและการศึกษา ส่วนในด้านภาษาหรือบทสวดที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมไม่ได้มีผู้วิจัยศึกษาด้านนี้โดยตรงแต่จากงานวิจัยของSong(1991) ได้พูดถึงการอ่านตัวอักษรจีนหรือบทสวดของชาวย่านในการประกอบพิธีมีทั้งแบบอ่านตามเสียงของตัวอักษรจีน(音读)และอ่านตามภาษาของตน(训读) บางทีก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่เช่นผู้ประกอบพิธีชาวย่านในกลุ่มผันเหยา ในเมืองจินเลี้ยว เขตปกครองตนเองชนชาติจ้วงกวางสี(广西金秀盘瑶) ในบทสวดบูชาเทพผันอ๋องนั้น มีการใช้ภาษาเย้าและภาษาจีนควบคู่ด้วย ส่วนในพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาจ้วงก็จะใช้ภาษาจ้วงปะปนด้วย แต่จากการศึกษาของงานวิจัยของ เอกชัย ทวีปวรชัย (2564) พบว่าจุดอ่อนของชาวเมี่ยนในประเทศไทยคืออ่านตำราประกอบพิธีกรรมไม่ได้ ขาดการสืบทอดอย่างมีระบบ และขาดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ทำให้ผู้ที่มีความสามารถในการประกอบพิธีกรรมลดน้อยลงทุกวัน แม้ว่ารัฐฯ ศรีสมบัติ (2561) ได้ระบุถึงทางเลือกใหม่ในการประกอบพิธีกรรมที่วัด(หมีว 庙) โดยเกิดขึ้นจากการรับวัฒนธรรมข้ามพรมแดนจากจีน ซึ่งในวัดดังกล่าวจะมีผู้ประกอบพิธีหญิงที่เริ่มจากการเป็นช่างทรงและก้าวสู่หมอผีหญิงอย่างไรก็ตามชาติพันธุ์เมี่ยนที่นับถือบรรพบุรุษส่วนใหญ่ก็ยังประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในบ้านของตนตามที่ได้สืบทอดมาแต่อดีต ด้วยเหตุนี้การศึกษาหลักการประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิธีกรรมที่ชาติพันธุ์เมี่ยนต้องประกอบเป็นประจำ จึงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อสังคม งานวิจัยนี้ในมุขวิชาการจะทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์เมี่ยนกับบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมมากขึ้น เข้าใจระบบแนวคิด

และสังคมของพวกเขามากขึ้น ในมุมมองชาติพันธุ์เมีย่น โดยเฉพาะคนรุ่นหลังจะได้รับความรู้ความเข้าใจถึงที่มาที่ไปของการประกอบพิธีกรรมของตนเอง และความสำคัญของการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาตระหนักในวัฒนธรรม ประเพณีของตนและเกิดความหวงแหน อนุรักษ์มากยิ่งขึ้น

หมู่บ้านห้วยแม่เลี่ยม ตั้งอยู่ในตำบลห้วยชมภู อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย มีชาวเมี้ยนอาศัยอยู่ในหมู่บ้านดังกล่าวจำนวน 20 หลังคาเรือน แม้ว่าเป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างเล็ก หากเทียบกับหมู่บ้านเ้าอื่น ๆ ในตำบลเดียวกัน แต่หากกล่าวถึงด้านพิธีกรรมความเชื่อ หมู่บ้านดังกล่าวถือว่ามีความเชื่อที่แข็งแรงในการประกอบพิธีกรรมที่มีความรู้ความสามารถในด้านการประกอบพิธีกรรมของชาวเมี้ยน และได้รับการยอมรับนับถือจากแวตวงผู้ประกอบพิธีกรรมในพื้นที่ตำบลห้วยชมภู ซึ่งเป็นตำบลที่มีชาวเมี้ยนอาศัยรวมตัวกันในจังหวัดเชียงรายเป็นจำนวนมาก การเข้าไปศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ดังกล่าวนี้จะเป็นประโยชน์ในด้านความละเอียดของข้อมูล

พิธีกรรมของชาติพันธุ์เมีย่น มีความเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ การตีความ จากสิ่งที่พบเห็นในรอบตัว มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์น้อยใหญ่ตามลำดับ การจะเข้าไปศึกษาที่มาของการประกอบพิธีกรรมในครั้งนี้จึงต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ แนวคิดมานุษยวิทยาสัญลักษณ์ ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม วิเคราะห์หลักปฏิบัติที่สะท้อนผ่านพิธีกรรม

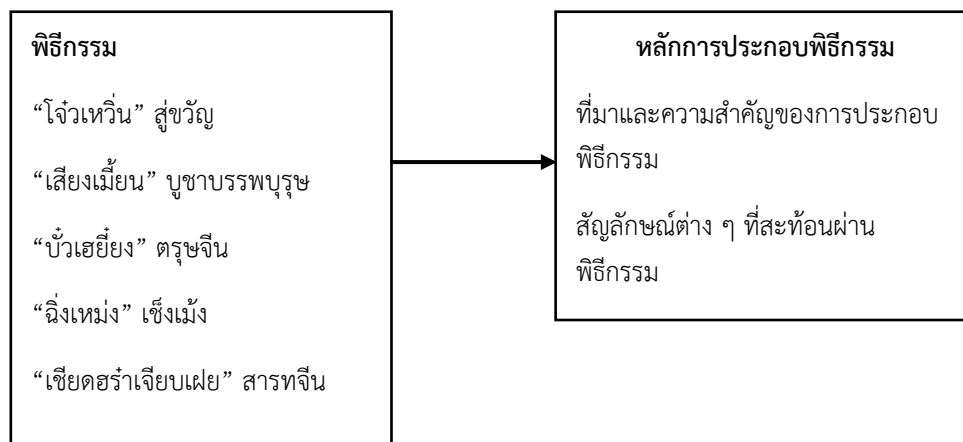
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาหลักการประกอบพิธีกรรมสู่ขวัญ การบูชาบรรพบุรุษ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลแข่งเม้ง และเทศกาลสารทจีน ของชาติพันธุ์เมีย่นในหมู่บ้านห้วยแม่เลี่ยม จังหวัดเชียงราย

3. สมมุติฐานการวิจัย

หลักการประกอบพิธีกรรมของชาติพันธุ์เมีย่นเป็นไปอย่างมีระเบียบขั้นตอนตามแนวความคิดด้านความเชื่อและพิธีกรรม

4. กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย Conceptual Framework

การศึกษาที่มาและความสำคัญของพิธีกรรมในชีวิตประจำวันของชาติพันธุ์เมี่ยนรวมทั้งขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม และข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมนั้น จะได้ข้อมูลองค์ความรู้ที่ครบถ้วนคือทราบที่มาของความเชื่อ และการตีความจากความเชื่อไปสู่การปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนของพิธีกรรม อุปกรณ์ที่เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายต่าง ๆ ในแต่ละพิธีกรรม ของชาติพันธุ์เมี่ยน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ไม่เพียงจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น ยังจะช่วยให้ชนลูกหลานชาติพันธุ์เมี่ยนศึกษาได้ง่าย และเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์พิธีกรรมอย่างหนึ่ง

แนวคิดที่เชื่อมโยงกับการศึกษาในครั้งนี้

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม(Cultural Diffusion Theory) นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรณศิริ (2550) กล่าวถึง หลักของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จะมีความเกี่ยวข้องกับเขตวัฒนธรรม (Cultural Areas) ทำให้สังคมต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตนั้นมีความคล้ายคลึงกัน เชื่อมโยงสู่การนับถือผี บรรพบุรุษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเขตวัฒนธรรมเอเชีย จึงกล่าวได้ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สังคมไทยนับถือเป็นส่วนใหญ่ นั้นแพร่กระจายไปสู่ชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทยด้วย

มานุษยวิทยาสัญลักษณ์ โสวัตรี ณ ถลาง (2562) สรุปลงถึงทฤษฎีมานุษยวิทยาสัญลักษณ์ตามแนวคิดของ คลิฟฟอร์ด เกียรช ว่า ศาสนาเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และอธิบายถึงโลกทัศน์ของมนุษย์ผ่านศาสนา ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงใช้หลักการดังกล่าวในการวิเคราะห์ถึงหลักการประกอบพิธีกรรมองค์ประกอบของพิธีกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับเรื่องราว ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว สู่การตีความและสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงชีวิตของชาติพันธุ์เมี่ยนผ่านพิธีกรรมทางความเชื่อ

แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม บุญยงค์ เกศเทศ (2557) ได้เกริ่นนำถึงมนุษย์กับความเชื่อและ พิธีกรรมว่า มนุษย์เชื่อในสิ่งลึกลับ และปรารถนาให้สิ่งเหล่านั้นปกป้องคุ้มครอง ดังนั้นเมื่อเจอสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เลวร้ายซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ ก็จะหาวิธีการบรรเทา และแสดงความกตัญญู โดยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นหลักการประกอบพิธีกรรมของชาติพันธุ์เมี่ยน ย่อมจะมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อของพวกเขาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วมีการปฏิบัติต่อสิ่งนั้นเป็นกิจกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อแสดงออกถึงความปรารถนา ความกตัญญู ความขอบคุณเช่นกัน

5. ระเบียบวิธีการดำเนินงานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่จะใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิจะรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญในการประกอบพิธีกรรมและผู้ร่วมพิธีกรรมในหมู่บ้านห้วยแม่เลียม จังหวัดเชียงราย ส่วนข้อมูลทุติยภูมิจะรวบรวมจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย ทั้งภาษาจีนและภาษาไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยดังกล่าวใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบบการจำแนกข้อมูล ตีความข้อมูล สรุปอุปนัยจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการศึกษาเชิงเอกสาร ในการวิเคราะห์สรุปหลักการประกอบพิธีกรรมสู่ขวัญ การบูชาบรรพบุรุษ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลสารทจีน รวมทั้งใช้วิธีรายงานผลการวิจัยเชิงบรรยาย พรรณนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างและแบบสังเกตการณ์

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับหลักการประกอบพิธีกรรม

การสังเกตการณ์ (Observation) การสังเกตกระบวนการประกอบพิธีตั้งแต่ขั้นเตรียมการไปสู่ขั้น
สิ้นสุด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง คือสุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการประกอบพิธีกรรมในหมู่บ้านห้วยแม่เลี่ยมจำนวน 2
ท่าน ท่านแรกมีความเชี่ยวชาญในการประกอบพิธีกรรมน้อยใหญ่ตั้งแต่ การบูชาบรรพบุรุษไปจนถึงการประกอบ
พิธีวชและประสบการณ์ประกอบพิธีกรรมประมาณ 40 กว่าปี ท่านที่สองมีความเชี่ยวชาญในการประกอบ
พิธีกรรมทั่วไปเช่นพิธีกรรมสู่ขวัญและพิธีกรรมในเทศกาลต่าง ๆ ครอบคลุมพิธีกรรมที่ผู้วิจัยจะศึกษาในครั้งนี้ มี
ประสบการณ์ประกอบพิธีกรรมประมาณ 30 ปี ผู้ให้ข้อมูลทั่วไปคือครอบครัวชาวเมี่ยนที่นับถือบรรพบุรุษ
จำนวน 10 ท่าน ซึ่งเป็นครอบครัวที่มีการจัดทำพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อเป็นประจำ และมีความเข้าใจ
เกี่ยวกับพิธีกรรมบ้าง ซึ่งเป็นกลุ่มวัยที่มีครอบครัวแล้ว

พื้นที่ในการศึกษา

หมู่บ้านห้วยแม่เลี่ยม ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 เป็นหมู่บ้านที่ยังมีการ
อนุรักษ์พิธีกรรมต่าง ๆ ที่สืบทอดมาจากอดีตไว้เป็นอย่างดี วิถีชีวิตของชาวบ้านในด้านที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม
นั้นยังคงไม่ผิดไปจากอดีตมากนัก การเข้าไปศึกษาข้อมูลในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากผู้เชี่ยวชาญมีความรู้รอบด้าน
แล้ว ในแง่ของสังคม สิ่งแวดล้อมก็จะเป็นตัวช่วยสนับสนุนให้เข้าใจที่มาและหลักการประกอบพิธีกรรมมาก
ยิ่งขึ้น

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยดังกล่าวจะทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพิธีกรรมทางความเชื่อของชาวเมี่ยน ได้แก่
พิธีกรรมสู่ขวัญ การบูชาบรรพบุรุษ การประกอบพิธีในเทศกาลเซิ้งเม้ง เทศกาลตรุษจีน และเทศกาลสารทจีน
ซึ่งจะศึกษาวิเคราะห์ที่มาที่ไป และขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม บทสวดที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม จาก
ข้อมูลปฐมภูมิคือสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการประกอบพิธีกรรม และชาวเมี่ยนที่มีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ
ในหมู่บ้านห้วยแม่เลี่ยม จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาดำเนินโครงการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2563 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

“โจ้วเหวิน”(พิธีกรรมสู่ขวัญ) ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะหลักการสู่ขวัญของผู้ใหญ่หญิงหรือชายชาวเมี่ยนที่
มีอายุ 12 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และเป็นพิธีกรรมสู่ขวัญที่ไม่ได้หมายรวมกับพิธีกรรมอื่นเช่นพิธีต่ออายุไซ “จำเจี้ยว”
หรือพิธีสะเดาะเคราะห์ “ผู่งเหน” เป็นต้น

“เสียงเมี้ยน”(การบูชาบรรพบุรุษ) บรรพบุรุษตามความหมายมหาภาคคือบรรพบุรุษวงศ์ชนเผ่าเช่น
ผั่นอ่อง (盤王)หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ผั่นหู(盤弧) แต่ถ้าในความหมายจุลภาคคือ บรรพบุรุษแห่งวงศ์ตระกูล
(วิญญาณบรรพชน) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมที่บูชาบรรพบุรุษแห่งวงศ์ตระกูลหรือ
บรรพบุรุษประจำครอบครัวเป็นหลัก

“บัวเฮีย้ง” (รายงานประจำปี) หมายถึงพิธีกรรมในวันสิ้นปีตามปฏิทินจันทรคติจีนที่ชาวเมี่ยนมีการ
ประกอบพิธีกรรมส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

“ฉิ่งเหม่ง” (พิธีกรรมเซ่งเม้ง) หมายถึงพิธีกรรมที่ชาตินั้ญเมี้ยนจัดขึ้นในช่วงเทศกาลเซ่งเม้งเพื่อเส่นไหว้บรรพบุรุษ มีทั้งการจัดพิธีในบ้านและจัดพิธีหน้าสุสานของบรรพบุรุษ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาพิธีกรรมที่จัดขึ้นที่บ้านเป็นหลัก

“เซียดสร้าเจียบฝอย” (พิธีกรรมสารทจีน) หมายถึงพิธีกรรมสารทจีนที่ชาวเมี้ยนจะมีการประกอบพิธีกรรมเส่นไหว้บรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ครอบครั้ให้ความนับถือ โดยจะมีการสวดและเผากระดาษเงินกระดาษทองไปให้บรรพบุรุษ ในการศึกษาครั้งนี้คำว่า “บรรพบุรุษ” ที่ผู้วิจัยระบุในเนื้อหา หมายถึงพ่อ แม่ ปู่ย่าหรือลุง ป้า ฯลฯ ซึ่งชาวเมี้ยนจะเรียกบรรพบุรุษว่า “จาพิน” (家先) หรือ “อ่งถาย” (翁太)

“ชาตินั้ญเมี้ยน” “ชาวเมี้ยน” ที่ระบุในงานวิจัยนี้ จะหมายถึงชาตินั้ญเมี้ยนในประเทศไทยที่นับถือบรรพบุรุษ ที่ภาษาเมี้ยนเรียกว่า “จั้งเมี้ยนเหมี้ยน” ดังนั้นคำดังกล่าวที่ปรากฏในงานวิจัยจึงไม่ได้หมายถึงชาตินั้ญเมี้ยนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาคริสต์ เป็นต้น

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง หลักการประกอบพิธีกรรมของชาตินั้ญเมี้ยนในประเทศไทย: กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยแม่เลี่ยม จังหวัดเชียงราย สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. หลักการประกอบพิธีกรรมสู่ขวัญ (โจ้วเหวิน)

การประกอบพิธีกรรมสู่ขวัญมีหลักการคือการรวมขวัญที่ออกจากร่างของบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้กลับเข้ามา ด้วยชาตินั้ญเมี้ยนมีหลักความเชื่อ “ผ่ามเหวินเซียดแปะ” (三魂七魄) ซึ่งพวกเขาจะใช้หลักการตีความ การสังเกตจากพฤติกรรมของบุคคล และการทำนายด้วยวิธี “โ้วกั้ว” (卜卦) มาเป็นตัวกำหนดในการประกอบพิธีกรรมดังกล่าว การประกอบพิธีกรรมนี้ยังต้องมีการดูฤกษ์ยาม โดยการดูฤกษ์ยามนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละตระกูลครอบครั้ ซึ่งแต่ละตระกูลแซ่จะมีวันดี “เส่งหวังฮนอย” (盛旺日) ที่แตกต่างกัน พิธีกรรมนี้จะเห็นถึงการพึ่งพาอาจารย์ “ไซเตี้ย” ของผู้เซี่ยวชาญในช่วงกระบวนการรวบรวมขวัญ ซึ่งจะใช้ข้าวสารเสกเป็นทหารในการตามหาขวัญ รวมทั้งอาวุธที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม “กิม” (鈎) พิธีกรรมสู่ขวัญยังสะท้อนให้เห็นถึงเครื่องบูชาอาจารย์คือ “สิเจียน” (ผ้าห่อข้าวสาร) “จ้าว” (簪) จะเป็นเครื่องมือที่ทำหน้าที่สื่อสารกับบรรพบุรุษหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในระหว่างการประกอบพิธีกรรม

การประกอบพิธีกรรมสู่ขวัญ มีการดูวัยะของไก่ เพื่อทำนายผลการประกอบพิธี จากการสังเกต จะมีการดูทั้ง หัวไก่ ตีนไก่ และตุตไก่ ดังนั้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ไก่ที่นำมาประกอบพิธี อวัยะของมันสามารถบอกผลการประกอบพิธีกรรมสู่ขวัญในวันนี้ได้ แสดงว่ารูปลักษณะอวัยะของไก่ที่ประกอบพิธีกรรมจะเปลี่ยนไปตามผลของการประกอบพิธีกรรมวันนี้ ผู้เซี่ยวชาญในการประกอบพิธีกรรมชาวเมี้ยนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดูหรือทำนายผลที่ออกมาจากการทำนายดังกล่าว

2. หลักการประกอบพิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษ “เสียงเมี้ยน”

การประกอบพิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษในภาษาเมี้ยนคือ “เสียงเมี้ยน” หรือ “เสียงจาพิน” ซึ่งเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ชาวเมี้ยนมีการประกอบเป็นประจำ วัตถุประสงค์การประกอบพิธีคือ การแสดงความขอบคุณต่อบรรพบุรุษประจำครอบครั้ที่เรียกว่า “อ่งถาย” หรือ “จาพิน” ที่ชาวเมี้ยนเชื่อว่าดูแล ปกป้อง ค้มครองให้ลูกหลานแคล้วคลาดจากสิ่งชั่วร้ายและอุปสรรคต่าง ๆ รวมถึงการช่วยให้ประสบความสำเร็จในด้านการทำมาหาเลี้ยงชีพด้วย จึงเป็นที่มาว่าครอบครั้ใดครอบครั้หนึ่งจะมีการประกอบพิธีดังกล่าว ตามความเชื่อ

1. ครอบครัวไม่ได้มีการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวเป็นเวลานาน 2. บุคคลในครอบครัวมีการฝืนเห็นบรรพบุรุษผู้ล่วงลับอยู่บ่อยครั้ง (ขึ้นกับสถานการณ์ของบุคคลและครอบครัว) 3. ลูกหลานหรือบุคคลในครอบครัวขอบรรพบุรุษช่วยเหลือคุ้มครองให้แคล้วคลาดจากอุปสรรคหรือขอให้ประสบความสำเร็จในด้านใดด้านหนึ่ง 4. บรรพบุรุษช่วยเหลือบางสิ่งที่ไม่ทราบมาก่อน เมื่อเหตุการณ์ผ่านพ้นไป จึงได้มีการประกอบพิธีกรรม “เสียงเมี้ยน” เพื่อแสดงความขอบคุณ การประกอบพิธีกรรมนี้ โดยทั่วไปไม่ได้ดูฤกษ์ยาม อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ประกอบไปด้วย กระดาษเงิน ไก่ผู้ ถ้วยเหล้า 5 ใบ ถ้วยน้ำ 1 ใบ กาบบรรจุเหล้า ข้าวสาร “จ้าว กระดาษรูป และรูป ตำแหน่งของโต๊ะจะไม่ตั้งอยู่ตรงกลางของห้องโถงประกอบพิธีกรรม แต่จะขยับชิดทางใดทางหนึ่งเล็กน้อย

การบูชาบรรพบุรุษ “เสียงเมี้ยน” ไม่ได้ถือเป็นการแก้บน “จ้าวหยุน”(还愿) เพราะไม่ได้มีการบนบานสานกล่าว และไม่ได้เชิญเทพ สิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นใด เพียงแต่เป็นการขอพร ภาวนาต่อบรรพบุรุษ “อ่องถาย” เพื่อให้บางสิ่งมีความราบรื่น หากไม่พร้อมไม่ประกอบพิธีก็ได้ ส่วนการแก้บนนั้นจะต้องมีการกำหนดเวลาที่ชัดเจนเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ หรือ เรื่องใด ๆ แล้ว ต้องประกอบพิธีแก้บนตามที่ได้บนไว้ ประการต่อมา การเชิญบรรพบุรุษจะมีหลักการคือ หากเป็นเรื่องทั่วไป ก็จะเชิญเฉพาะบรรพบุรุษรุ่นหลัง “หนุ่นโจ้วจาพิน”(嫩组家先) แต่ถ้าเป็นเรื่องสำคัญขอความช่วยเหลือ ต้องเชิญบรรพบุรุษประจำตระกูล “จ้วงต๋องจาพิน”(众堂家先) ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน

พิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษ จะชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบรรพบุรุษผู้ล่วงลับกับพวกเขาที่เป็นลูกหลานยังคงมีความใกล้ชิด และยังคงรักและเคารพ ปกป้องคุ้มครองกัน ทั้งที่ได้ขอพรและไม่ได้ขอพร โดยการประกอบพิธีกรรมนั้น บางครั้งก็จะบูชาตนใดตนหนึ่งตามที่มา และเห็นได้ว่าพวกเขาอาจมีการสื่อสารกันผ่านเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว หรือผ่านความฝัน ผ่านการทำนาย ที่สำคัญคือเป็นไปด้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างกันในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่มีความเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ต่อกันหลังจากที่เสียชีวิตไปแล้วซึ่งถอดข้อมูลจากการเข้าฝันและการเชิญบรรพบุรุษแต่ละองค์ พิธีกรรมนี้จึงเป็นพิธีกรรมลักษณะการของพึ่งพาอาศัยกันระหว่างลูกหลานและบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ

3. หลักการประกอบพิธีกรรม “บั่วเฮีย้ง” ในเทศกาลตรุษจีน

พิธีกรรมบูชาในเทศกาลตรุษจีน ภาษาเมี้ยนเรียกว่า “บั่วเฮีย้ง”(报年) เป็นพิธีกรรมที่ประกอบกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นของชาวเมี้ยน และเป็นพิธีกรรมที่ชาวเมี้ยนให้ความสำคัญมากที่สุด พิธีกรรมดังกล่าวส่วนใหญ่จะประกอบกันในวันที่ 30 เดือนสุดท้ายของปี ตามปฏิทินจันทรคติจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อเชิญบรรพบุรุษประจำตระกูลครอบครัวกลับมาร่วมฉลองตรุษจีนกับลูกหลาน นำกระดาษเงิน กระดาษทองและของเส้นไหว้ต่าง ๆ ที่ลูกหลานจัดเตรียมไว้ไปจัดจ่ายใช้สอยในยมโลกตามความประสงค์ ขอบรรพบุรุษประทานพร โชคลาภ สุข ให้ลูกหลานเล่าเรียนประสบความสำเร็จ สมหวังในหน้าที่การงาน มีกินมีใช้ไม่ขัดสน ช่วงเวลาในการประกอบพิธีส่วนใหญ่ที่พบจะเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเช้ามืด กับ ช่วงเย็น ซึ่งแล้วแต่ตระกูลแซ่ เช่น ตระกูลแซ่ฝั้น 盍 “เปียน” ส่วนใหญ่จะประกอบในช่วงเช้า ตระกูลแซ่เต็ง 冢 “ตัง” มีการประกอบในช่วงเย็น สิ่งของที่เตรียมบนโต๊ะประกอบพิธีจะมีกระดาษเงิน กระดาษทอง ข้าวปุก ไก่ ถ้วยเหล้า 5 ใบ ถ้วยน้ำ 1 ใบ กาบบรรจุเหล้า ข้าวสาร จ้าว (簪) ดอกไม้สีแดง ดอกไม้สีขาว รูป บางครอบครัวก็อาจมีการจัดวางผลไม้ด้วย

พิธีกรรมตรุษจีนสะท้อนให้เห็นถึงความรัก ความกตัญญูที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษ ดังเห็นได้จากการเชิญบรรพบุรุษกลับมาร่วมเฉลิมฉลองเทศกาล ขณะเดียวกันก็มีสิ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาที่มีต่อบรรพบุรุษในการให้โชคลาภ ให้ความเจริญ ให้มีลูกหลานเต็มบ้าน เช่น ข้าวปุกที่ปรารถนาถึงความมั่งคั่งเหนียวแน่น ดอกไม้ที่ปักบนข้าวปุกสีแดงที่ปรารถนาได้ลูกสาว สีขาวปรารถนาได้ลูกชาย ด้วยเหตุนี้เครื่องถวาย

ที่สื่อถึงความปรารถนาของครอบครัวผู้ประกอบพิธีกรรมของแต่ละครอบครัวอาจมีความแตกต่างกันตามความเชื่อหรือการรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามา ดังเช่นบางครอบครัวก็จะมีผลไม้ ขนมหวานวางไว้เพื่อปรารถนาความกินดีอยู่ดี

4. หลักการประกอบพิธีกรรมวันเซ็งเม้ง (ฉิงเหม้ง)

วันเซ็งเม้งตรงกับปฏิทินสากลในวันที่ 4-6 เมษายนของทุกปี ภาษาเมียนเรียกว่า “ฉิงเหม้งจี้บ” (清明节) ตามความเชื่อของชาวเมียน การประกอบพิธีกรรมเซ็งเม้งนั้นเนื่องมาจาก ชาตินัปฐเมียนมีการนับถือบรรพบุรุษมาตั้งแต่อดีต และมีการประกอบพิธีกรรมจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งจวบจนปัจจุบัน ซึ่งในเทศกาลดังกล่าวนี้ใจความสำคัญก็จะมีข้องเกี่ยวกับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับของครอบครัว วัตถุประสงค์คือการถวายกระดาษเงินกระดาษทองให้บรรพบุรุษที่ลูกหลานเตรียมไว้ เพื่อให้บรรพบุรุษที่ภาษาเมียนเรียกว่า “อ่งถาย” นำไปปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย จ้างคนงานดูแลที่อยู่อาศัย ในช่วงระยะเวลาก่อนจะถึงวันประกอบพิธี บางครอบครัวจะมีการไปกวาดสุสานของบรรพบุรุษ อันแสดงถึงความเคารพที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว บางปีก็มีการบูรณะซ่อมแซม ซึ่งขึ้นกับ ภาวะทางการเงิน หรือกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการ เมื่อไหร่ก็ตามที่มีการซ่อมแซมก็มักจะต้องไปกอบพิธีหน้าสุสานเสมอ แต่อย่างไรก็ตามชาวเมียนก็ยังต้องประกอบพิธีที่บ้านเช่นเดียวกัน อุปกรณ์หรือสิ่งที่เตรียมอยู่บนโต๊ะประกอบพิธีประกอบด้วย ถ้วยเหล้า 5 ใบ ข้าวปึก กระดาษเงินกระดาษทอง และ“จ้าว”

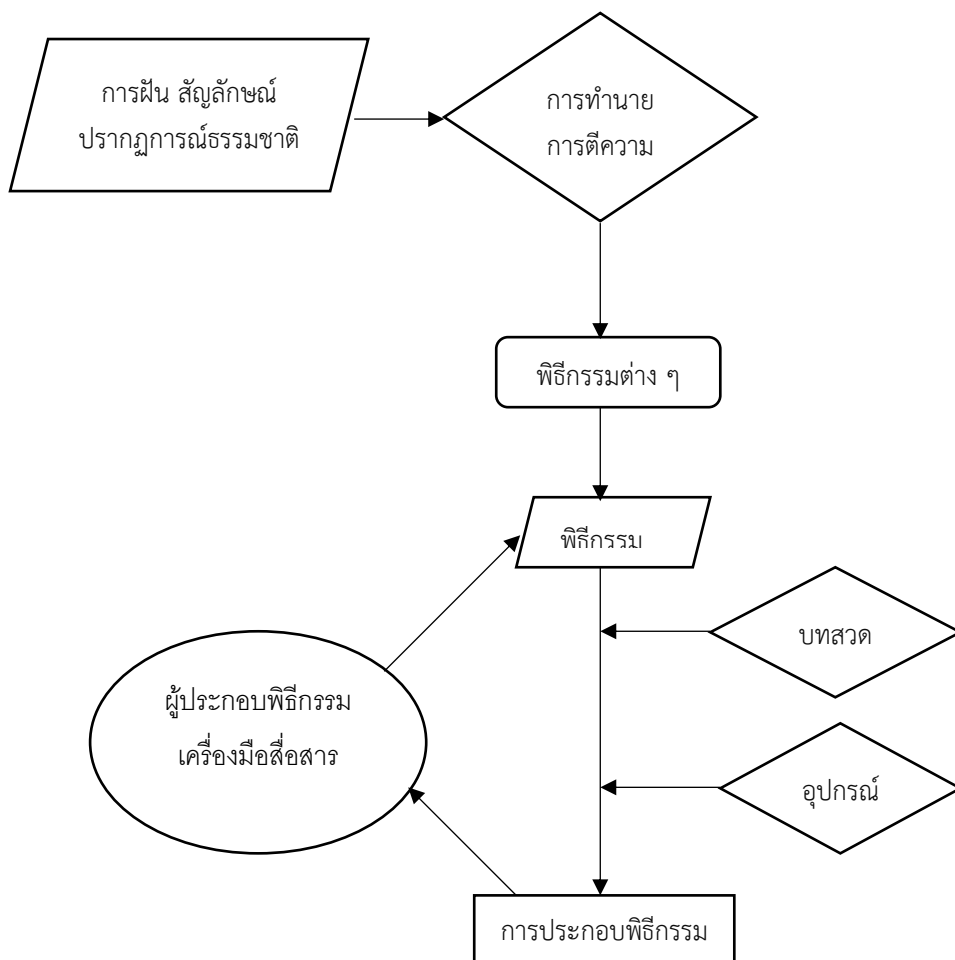
การตีความข้าวปึกที่ใช้ในพิธี“ฉิงเหม้ง”คือการถวายเพื่อให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับใช้สำหรับการก่อสร้างและอุปการะของบรรพบุรุษ วิเคราะห์ข้อมูลได้ว่า ชาวเมียนนอกจากไปบูรณะซ่อมแซมที่สุสานบรรพบุรุษด้วยตนเองแล้ว ยังมีการดำเนินการผ่านพิธีกรรมด้วยเช่นกัน สื่อให้เห็นถึงการบูรณะซ่อมแซมสุสาน ไม่จำเป็นต้องไปทำที่สุสานโดยตรงทุกปี ชาวเมียนมีความเชื่อเรื่องที่พักอาศัยของบรรพบุรุษ และมีการถวายสิ่งของเพื่อที่จะนำไปซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ถวายเงินเพื่อนำไปใช้และจ้างคนงานปรับปรุงที่อยู่อาศัย สะท้อนถึงความกตัญญูที่มีต่อบรรพบุรุษ ในขณะเดียวกัน ก็ปรารถนาที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากบรรพบุรุษต่อไป สะท้อนให้เห็นถึงชาวเมียนให้ความสำคัญกับบรรพบุรุษต่อการดำรงชีวิตในโลกแห่งวิญญาณ รวมทั้งให้ความสำคัญกับสุสานบรรพบุรุษด้วย เห็นได้จากการถวายกระดาษเงินเพื่อใช้จ่ายในเหตุต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งข้าวปึก ไว้สำหรับก่อสร้างที่อยู่อาศัย

5. หลักการประกอบพิธีกรรมสารทจีน “เซียดสร่าเจียบฝอย”

วันสารทจีนตรงกับวันที่ 15 กรกฎาคม ตามปฏิทินจันทรคติจีน ชาวเมียนจะเรียกเทศกาลนี้ว่า “เซียดสร่าเจียบฝอย”(วันที่ 14 กรกฎาคม) เนื่องจากชาวเมียนจะประกอบพิธีในวันที่ 14 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 ได้กล่าวว่า เทศกาลดังกล่าวคือเทศกาลของยมโลก (阴间) ลูกหลานที่อาศัยอยู่ในโลกมนุษย์ก็จะทำการเส้นไหว้บรรพบุรุษของตน ด้วยการเชิญผู้ประกอบพิธีกรรมมาประกอบพิธีที่บ้าน โดยวัตถุประสงค์การจัดพิธีกรรมดังกล่าวคือ เพื่อถวายกระดาษเงินกระดาษทองไปให้บรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำหรับใช้ในเทศกาลดังกล่าว และในโอกาสอื่น ๆ พร้อมกันนี้ขอพรพบุรุษคุ้มครองลูก ๆ หลาน ๆ ที่อาศัยอยู่ในโลกมนุษย์ให้แคล้วคลาดจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง มีแต่สิ่งดี ๆ เข้ามาในครอบครัว ในพิธีกรรมดังกล่าวนี้นอกจากบรรพบุรุษแล้ว แต่ละครอบครัวจะมีการเผากระดาษเงินฝากบรรพบุรุษนำไปให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์น้อยใหญ่ต่างกันไป ดังเช่นผีเจ้าป่า ผีเจ้าที่ แต่ที่แตกต่างกันคือ หากครอบครัวไหน มีหิ้งบูชา “เมียนเตียหลง” และมีภาพวาดเทวดา “เมียนฝิง” อยู่ด้วย ก็จะมีการเผากระดาษเงินกระดาษทองไปหิ้งองค์เทพ “ฝามซิง” (三王) และเทพอื่น ๆ ด้วย ถือเป็นอีกเทศกาลหนึ่งที่มีความสำคัญกับชาวเมียน การประกอบพิธีกรรมดังกล่าวจะประกอบในวันที่ 14 กรกฎาคม ตามปฏิทินจันทรคติจีน ส่วนวันที่ 15 นั้น ถือเป็นวันแห่งเทศกาลของยมโลก ครอบครัวชาวเมียนที่นับถือบรรพบุรุษ

จะพักผ่อนอยู่ที่บ้านหนึ่งวัน ไม่ไปทำอะไรทำสวน มีความเชื่อว่าหากไปทำอะไรทำนาในวันดังกล่าว จะพบเจอกับสิ่งชั่วร้าย อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมประกอบไปด้วยกระดาษเงิน กระดาษทอง(มีหรือไม่มีก็ได้) ไก่หรือสุกร ขนมอบ้างยาว “จั่วตัว” เป็นขนมลักษณะคล้ายบั้งช้างซึ่งปกติจะทำก่อนประกอบพิธีหนึ่งวัน เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมดังกล่าวให้เรียบร้อยซึ่งประกอบไปด้วย ถ้วยเหล้า 5 ใบ ถ้วยน้ำ 1 ถ้วยบรรจุเหล้าจั่ว (答) กระดาษรูป รูป เรื่องการจัดโต๊ะประกอบพิธีกรรม กรณีสถานที่มีหิ้งบูชา อุปกรณ์ที่จะประกอบพิธีกรรมจะจัดไว้บนหิ้งบูชานั้น หากไม่มีหิ้งบูชาก็ตั้งโต๊ะไว้ตรงข้างขวามือห้องโถง

พิธีกรรมสารทจีนสะท้อนถึงความเคารพและความสำคัญที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษ และความเชื่อต่าง ๆ ดังเห็นได้จากการถวายกระดาษเงิน กระดาษทองไปให้บรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพ นำไปจ้บจ่ายใช้สอยในเทศกาลผี รวมทั้งหลักความเชื่อของชาวมะยม คือในวันที่ 15 กรกฎาคม ตามปฏิทินจันทรคติจีน จะเป็นวันที่ดวงวิญญาณออกมาเที่ยวจ้บจ่ายใช้สอยในเทศกาลสารทจีน หากไปนาไปไร่ อาจจะส่งผลกระทบในเรื่องของการเจ็บไข้ได้ป่วย สะท้อนให้เห็นถึงหลักความเชื่อที่เกิดจากการตีความ จากสิ่งที่เกิดขึ้นไปสู่การเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้พิธีกรรมดังกล่าวยังสื่อให้เห็นถึงกระบวนการสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกตระกูลที่จะบอกกล่าวผ่านบรรพบุรุษ ดังเห็นได้จาก กรณีการถวายกระดาษเงินและการเผากระดาษเงิน บรรพบุรุษของชาวมะยมจึงยังมีหน้าที่ในการเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างลูกหลานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกตระกูลด้วย

ภาพที่ 2 ผังภาพแสดงหลักการประกอบพิธีกรรมของชาติพันธุ์มะยมในประเทศไทย

สรุปได้ว่าการประกอบพิธีกรรมของชาวเมี่ยน 1.มีหลักการขั้นตอนที่ชัดเจนตามหลักความเชื่อของบรรพบุรุษทั้ง 5 พิธีกรรมตามแนวคิดมานุษยวิทยาสัญลักษณ์ ที่มีการตีความปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งจากการการมองเห็น การฝัน การสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ความแตกต่างของแต่ละพิธีกรรมคือ พิธีกรรมตรุษจีน “บัวเฮีย่ง” จะมีข้าวปึก ดอกไม้ กระจดาชทองเพิ่มมา ซึ่งข้าวปึกก็ให้ความหมายว่าครอบครัวสมครสมานเหนียวแน่นดังข้าวปึก มีลูกหลานทั้งชายและหญิงเต็มบ้านดังดอกไม้สีขาวที่แทนชาย ดอกไม้สีแดงที่แทนหญิง พิธีกรรมเซ็งเม้ง “ฉิ่งเหม่ง” จะมีข้าวปึก แต่เอาไว้สำหรับบรรพบุรุษใช้ในการบูรณะสุสาน พิธีสารทจีน “เซียดฮราเจียบฝอย” ก็จะมีข้าวปึกยาว พิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษจะไม่วางโต๊ะประกอบพิธีกรรมอยู่ตรงกลางห้องโถง แต่จะวางในตำแหน่งเกือบทัดผนัง ส่วนพิธีกรรมสู่ขวัญ “โจ้วเหวิน” นั้น จะมี อาวุธสำหรับประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า “กิม” ข้าวสาร ผ้าห่อข้าวสารมัด “สิเจียน” ไว้สำหรับการถวายอาจารย์ และการเสกข้าวสารเป็นทหารของผู้เชี่ยวชาญการประกอบพิธีกรรม รวมถึง บรรพบุรุษที่เชิญมาในแต่ละพิธีนั้นมีความแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์การประกอบพิธี พิธีกรรมตรุษจีนจะเป็นบรรพบุรุษประจำตระกูลทั้งหมดที่เรียกว่า “จ่วงต่องจำพิน” พิธีกรรมเซ็งเม้งก็จะเชิญบรรพบุรุษทั้งหมดเช่นกัน ส่วนพิธีกรรมสารทจีน นอกจาก “จ่วงต่องจำพิน” แล้ว ยังมีการเผากระดาษเงินไปให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ด้วยเช่น เทพ “ฝ่ามซิง”(三清) เจ้าที่ ผีป่าเป็นต้น ทั้งนี้ก็จะถวายผ่านบรรพบุรุษ และพิธีกรรมสู่ขวัญจะเชิญเฉพาะหัวหน้าบรรพบุรุษหลัก “จำพินเจียว” เท่านั้น ส่วนพิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษ ก็จะเชิญเฉพาะบรรพบุรุษตนที่เราจะบูชาในวันนั้น ในด้านการรับเอาวัฒนธรรมอื่นเข้ามาผสมผสานนั้นที่เห็นเด่นชัด ก็จะเป็นวัฒนธรรมจีน ลัทธิเต๋า

2. ลูกหลานชาวเมี่ยนกับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับมีความใกล้ชิดกันและมีการสื่อสารถึงกัน

ลูกหลานชาวเมี่ยนกับบรรพบุรุษมีความใกล้ชิดกันและมีการสื่อสารกันผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ตามเทศกาล เช่น เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลตรุษจีน เทศกาลสารทจีน และพิธีกรรมทั่วไป ซึ่งลูกหลานมีความปรารถนาที่จะให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว มีชีวิตที่ปกติสุขในแดนยมโลก จึงได้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และมีการเผากระดาษเงิน กระดาษทอง ถวายให้กับบรรพบุรุษตามเทศกาล ด้านหนึ่งบรรพบุรุษก็อาจมาเข้าฝันลูกหลาน หรือทำให้ลูกหลานเขาเห็นถึงสิ่งผิดปกติบางประการ หรือสื่อผ่านอวัยวะของไก่หลังประกอบพิธีกรรม เช่น หัวไก่ ตีนไก่ ตูดไก่ กระดูกบริเวณปีก เพื่อต้องการสื่อสารบางอย่างให้ทราบ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับตัวบรรพบุรุษเองและที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัวนั้น ๆ ซึ่งผู้ที่ถอดรหัสดังกล่าวคือผู้เชี่ยวชาญในการประกอบพิธีกรรม

3. พิธีกรรมคือกระบวนการที่สื่อถึงความเคารพนับถือที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษ

พิธีกรรมของชาวเมี่ยน ต่างก็มีความเกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษทั้งหมด โดยเฉพาะพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ พิธีกรรมตรุษจีน พิธีกรรมเซ็งเม้ง และพิธีกรรมสารทจีน ล้วนมีการเผากระดาษเงิน กระดาษทองและสิ่งของอื่น ๆ ให้กับบรรพบุรุษ รวมทั้งกระบวนการขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมนั้นเห็นได้ชัดว่า ปฏิบัติต่อบรรพบุรุษอย่างมีความนอบน้อม สื่อให้เห็นถึงการแสดงความเคารพที่มีต่อบรรพบุรุษประจำครอบครัว สะท้อนถึงความกตัญญูประการหนึ่งที่ลูกหลานชาวเมี่ยนมีต่อบรรพบุรุษของตนเองแม้ยามที่หมดลมหายใจไปแล้ว แต่ยังคงมีส่วนร่วมกับการเฉลิมฉลองในเทศกาลต่าง ๆ ของลูกหลาน

4. บรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำตระกูลหรือประจำบ้านคือสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นที่พักของครอบครัวชาวเมี่ยน

จากผลการศึกษาหลักการประกอบพิธีกรรม สู่ขวัญ พิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษ จะเห็นได้ว่า ชาวเมี่ยนนั้นได้อาศัยพิธีกรรมในการช่วยให้ตัวเองหลุดพ้นจากความเจ็บป่วย ความยากจน หรือสิ่งที่ไม่เป็นผลดีต่อตนเองทั้งปวง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บรรพบุรุษคือผู้ที่เป็ศูนย์กลางการยึดเหนี่ยวจิตใจ การปกป้องคุ้มครอง การให้ความ

ช่วยเหลือ แม้ว่าจะล่วงลับไปแล้ว ก็ยังคงมีบทบาทสำคัญในด้านการเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และช่วยปกป้องคุ้มครองให้แคล้วคลาดจากภัยทั้งปวง

5. ปรากฏการณ์ธรรมชาติ พื้นที่ ความฝันคือสัญลักษณ์ที่มีผลต่อความเชื่อของชาวเมี่ยน

สิ่งแวดล้อมรอบตัวล้วนมีความเชื่อมโยงถึงสุขทุกข์ของชาวเมี่ยนที่นับถือบรรพบุรุษ เริ่มจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างผิดธรรมชาติ พื้นที่เพาะปลูก ที่อยู่อาศัย ล้วนแล้วแต่เป็นสัญลักษณ์สำคัญต่อการตีความ การนับถือ การกำหนดข้อห้าม เป็นสิ่งที่ยังคงสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงเห็นถึงความเชื่อมโยงแนบแน่นในวิถีการดำเนินชีวิตระหว่างชาวเมี่ยนกับที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม และปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นตามความเชื่อของพวกเขา

6. การตีความสารจากบรรพบุรุษด้วยอวัยวะของไก่

ไก่ นอกจากจะเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรมของชาวเมี่ยน คือจะต้องใช้ไก่ที่มีขนสีดำหรือดำแดง หรือยกเว้นไก่ที่มีขนสีขาว อวัยวะของไก่อีกยังเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องมือในการสื่อสาร ทำนายอย่างหนึ่ง ดังเห็นได้จาก ผู้เชี่ยวชาญการประกอบพิธีกรรมของชาวเมี่ยนในหมู่บ้านห้วยแม่เลียม จะมีการดูหัวไก่ ตีนไก่ กระดูกไก่ เพื่อการทำนายหลังการประกอบพิธีกรรมสู่ขวัญ พิธีกรรมตรุษจีน พิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษ

การอภิปรายผล

จากสรุปผลการศึกษาวิจัยเรื่อง หลักการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยน สามารถอภิปรายข้อค้นพบเกี่ยวกับผลการศึกษาลักษณะการประกอบพิธีกรรมได้ดังนี้

หลักการประกอบพิธีกรรมของชาติพันธุ์เมี่ยนมีขั้นตอนที่มีความชัดเจน ด้วยปรารถนาที่จะได้รับการช่วยเหลือจากบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ จึงมีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบตามความปรารถนานั้น ๆ มีความสอดคล้องแนวคิดด้านความเชื่อ พิธีกรรม บุญยงค์ เกศเทศ (2557) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย และมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ พื้นที่ที่อาศัยอยู่นำไปสู่การนับถือผีเจ้าที่ ด้วยระบบความเชื่อของพิธีกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก ทั้งเจ้าผู้ครองนคร เจ้าเมือง ดังนั้นชาวเมี่ยนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยแม่เลียม ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย ก็จะทำให้ความเคารพนับถือเจ้าแผ่นดิน เจ้าเมืองเชียงรายด้วย ดังเช่นพ่อขุนเม็งรายมหาราช ในทางพิธีกรรมภาษาเมี่ยนจะออกเสียงว่า “เจ้าเม้งลาย” เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัย Liu (2018) ที่กล่าวถึงกลุ่มสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเขตพื้นที่อาศัย และมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ(2550) ความเกี่ยวข้องกับเขตวัฒนธรรม (Cultural Areas) ทำให้สังคมต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตนี้นี้มีความคล้ายคลึงกัน เชื่อมโยงสู่การนับถือผี บรรพบุรุษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเขตวัฒนธรรมเอเชีย จึงกล่าวได้ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สังคมไทยนับถือเป็นส่วนใหญ่นั้นแพร่กระจายไปสู่ชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทยด้วย เพียงแต่มีข้อปฏิบัติที่แตกต่างกันไป โดยพิธีกรรมที่เกิดขึ้น นอกจากมีขึ้นตามเทศกาลแล้ว ยังมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ทั่วไป ดังนั้นเห็นได้ว่าศักดิ์หรือตำแหน่งของสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน ตรงนี้ย่อมจะส่งผลต่อหลักการขั้นตอนการปฏิบัติที่แตกต่างกันด้วยเช่นกัน การจัดทำพิธีกรรมต่าง ๆ จึงมีความเป็นระบบระเบียบ กล่าวได้ว่าหลักการประกอบพิธีกรรมของชาวเมี่ยนจะผูกติดกับชีวิตประจำวัน เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มองเห็น สิ่งที่ฝัน อาการป่วย ความเป็นอยู่ที่ดี ผู้ทำนาย ผู้ช่วยงาน ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้จัด สื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์เมี่ยน กับ ที่อยู่อาศัย ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว เชื่อมโยงกับบรรพบุรุษหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไปสู่พิธีกรรม

จากบทสรุปข้อ 2 ลูกหลานชาวเมี่ยนกับบรรพบุรุษมีการสื่อสารถึงกันและมีความใกล้ชิดกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย ข้อ 3. พิธีกรรมคือกระบวนการที่สื่อถึงความเคารพนับถือที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษ และข้อ 4. บรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำตระกูลหรือประจำบ้านคือสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นที่พึ่ง

ของครอบครัวชาวเมียน บ่งชี้ว่าบรรพบุรุษเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาติพันธุ์เมียน ชาติพันธุ์เมียนมีความเคารพต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับและมีการสื่อสารระหว่างกันด้วยเช่นกัน ด้วยความเชื่อของชาวเมียนที่เชื่อว่าบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บรรพบุรุษเคยนับถือมานั้น มีการปกป้องคุ้มครองพวกเขาที่เป็นลูกหลานให้แคล้วคลาดจากสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ และยังช่วยให้พวกเขาประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน จึงมีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นลักษณะขอให้คุ้มครอง และที่เป็นลักษณะของการให้ความช่วยเหลือ ดังเช่นพิธีกรรมสู่ขวัญเห็นได้ชัดว่าเป็นการขอความช่วยเหลือจากบรรพบุรุษในการสู่ขวัญกลับมา ส่วนการบูชาบรรพบุรุษและการประกอบพิธีกรรมในเทศกาลต่าง ๆ นั้น จะเป็นทั้งการขอความช่วยเหลือและการให้ความช่วยเหลือหรือแบบพึ่งพาอาศัยกัน ด้วยชาวเมียนมีความใกล้ชิดกับบรรพบุรุษมาเป็นร้อย ๆ ปี นับตั้งแต่ยังอาศัยอยู่ที่ประเทศจีน ก็มีการบูชาบรรพบุรุษประจำตระกูลเรื่อยมา การพึ่งพาอาศัยกัน จึงเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ และด้วยเหตุนี้พิธีกรรมของชาติพันธุ์เมียนจึงสื่อให้เห็นถึงความอบอุ่นและความเคารพต่อบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ครอบครัว ในตระกูลให้ความเคารพนับถือในอีกทางหนึ่งด้วย มีความสอดคล้องแนวคิดด้านความเชื่อพิธีกรรม บุญยงค์ เกศเทศ (2557)

การตีความสารจากบรรพบุรุษด้วยอวัยวะของไก่ การดูอวัยวะของไก่ เป็นวิธีหนึ่งที่ชาวเมียนมีการดูและให้ความสำคัญ ด้านหนึ่งคือการทำนายผลการประกอบพิธีกรรม เช่นการดูหัวไก่ ตีนไก่ ตูดไก่ ในพิธีสู่ขวัญว่าขวัญนั้นกลับมาหรือไม่ ยังมีอะไรให้ต้องพะวง ในอีกด้านหนึ่งสื่อให้เห็นถึงการสื่อสารจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน เช่นจากการดูกระดูกไก่ โดยใช้ไม้เสียบตรงรูที่ปรากฏบนกระดูกในพิธีกรรมเซ่งเม้ง พิธีสารทจีน พิธีบูชาบรรพบุรุษ ปรากฏการณ์เช่นนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง (2556) ที่ศึกษาการทำนายด้วยกระดูกไก่ของชาวเมียนในหมู่บ้านแม่บง อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่าชาวเมียนที่นั่นมีการดูกระดูกไก่ในพิธีกรรมดังกล่าวข้างต้น จึงสามารถยืนยันได้ว่าการดูกระดูกไก่หรือการดูอวัยวะของไก่เพื่อตีความนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดด้านมานุษยวิทยาสัญลักษณ์ โสวัตรี ณ ถลาง (2562) การใช้ความเชื่อศาสนาอธิบายการดำรงอยู่ของมนุษย์ จึงอธิบายได้ว่าชาติพันธุ์เมียนในหมู่บ้านห้วยแม่เหลี่ยมมองปรากฏการณ์ทางธรรมชาติรอบตัว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในยามตื่นนอนและยามหลับฝันเป็นสิ่งที่มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อ และเหตุการณ์เหล่านั้นหรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏคือสิ่งที่บรรพบุรุษหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์สื่อสารถึงพวกเขา

7. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. ที่มาที่ไปของการประกอบพิธีกรรมชาวเมียน เกิดจากการตีความจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ การฝันเป็นต้น โดยตนเองและผู้เชี่ยวชาญ เชื่อมโยงไปสู่การประกอบพิธีกรรมใด พิธีกรรมหนึ่ง เพื่อขอความช่วยเหลือเพื่อช่วยเหลือ บรรพบุรุษ โดยมีผู้เชี่ยวชาญในการประกอบพิธีกรรม เป็นผู้สื่อสารเชื่อมโยง

2. การประกอบพิธีกรรมของชาติพันธุ์เมียนคือ การสื่อสารกับบรรพบุรุษแบบสองทาง โดยเครื่องมือที่สื่อสารหลักคือ “จ้าว” (၎) ส่วนการสื่อสารที่บอกผลการประกอบพิธีนอกจากผ่าน “จ้าว” แล้ว ยังสื่อสารผ่านอวัยวะของไก่ “ชิม” ด้วย ดังนั้นการเข้าถึงองค์ความรู้เรื่อง “จ้าว” และ “ชิม” เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียนรู้ในการประกอบพิธีกรรม

3. สัญลักษณ์กับความหมายแฝง การใช้สีในการสื่อถึงความปรารถนาในด้านการสืบทอด สีขาวแทนชาย สีแดงแทนหญิง ดังเห็นได้จากดอกไม้ที่ปักอยู่บนข้าวปุกที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในวันตรุษจีนนั้นจะมีทั้งดอกสีขาวและสีแดง โดยจะสื่อถึงความปรารถนาในการมีลูกหลานทั้งบุตรชายและบุตรสาว หรือ ไก่ที่ใช้ในพิธีกรรมเทศกาลเช่นตรุษจีน เซ่งเม้ง สารทจีน บางครั้งจะนิยมใช้ไก่ตัวเมียเพื่อปรารถนาถึงลูกหลานเต็มบ้าน

4. ภาษาและบทสวดที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม จะมีการสลับสับเปลี่ยนกันตามขั้นตอนของพิธีกรรม ทั้งแบบอ่านตามเสียงตัวอักษรและอ่านตามภาษาเมียน ตามผลการวิจัยของ (Song, 1991) แต่สิ่งที่ผู้วิจัย ค้นพบจากผลการวิจัยครั้งนี้คือ ภาษาบทสวดมีทั้งทางการและไม่เป็นทางการ คือ “เจี้ยหว่า” กับ “ไซหว่า” กรณีประกอบพิธีกรรมที่มีเฉพาะบรรพบุรุษเช่น พิธีบูชาบรรพบุรุษ ผู้เชี่ยวชาญในการประกอบพิธีกรรมจะ พยายามใช้ “เจี้ยหว่า” เพื่อใช้ภาษาเมียนในการสื่อสารกับบรรพบุรุษ ส่วนพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ โดยมากจะใช้ภาษาที่เป็นทางการ “ไซหว่า”

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบข้อดี ข้อจำกัดของอักษร อี้วเมียนต่อการแทนที่ ตัวอักษรจีนในการบันทึกตำราการประกอบพิธีกรรม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับบริบทปัจจุบันของชาติพันธุ์ เมียน
- 2) ศึกษาพัฒนาการการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวเมียนกับสิ่งแวดล้อมใหม่ เพื่อให้เห็นถึงการ ปรับตัว การยึดมั่นถือมั่น การเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมภายใต้ความเชื่อใหม่ที่เชื่อมโยงกับความเชื่อเดิม เช่น การเปลี่ยนวิธีการจัดพิธีกรรมจากรายครอบครัวเป็นแบบกลุ่ม หรือการประกอบพิธีกรรมบางอย่างผ่านเทวดา “พินเหมียน” ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการสร้างคุณค่าให้กับตัวพิธีกรรมที่จะต้องปรับตัวไปตามการเปลี่ยนแปลง ของสังคมไทยและสังคมโลก
- 3) การศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์พิธีกรรมในรูปแบบนิทาน ภาพยนตร์สั้น ซึ่งมีการเข้าถึงและเรียนรู้ได้ เร็วขึ้น ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้พิธีกรรมในการศึกษาครั้งนี้ถูกถ่ายทอดไปในช่องทางที่หลากหลายมากขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง หลักการประกอบพิธีกรรมของชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทย: กรณีศึกษาหมู่บ้าน ห้วยแม่เลี่ยม จังหวัดเชียงราย ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

9. เอกสารอ้างอิง

- นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. (2550). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัทเอ็กสเปอร์ เน็ท จำกัด.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2557). ศีวิธิคน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กากะเยีย.
- พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง. (2556). การทำนายนชีวิตด้วยกระดูกไก่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย. วารสาร MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences, 2(1), 1-24.
- รัฐสร ศรีสมบัติ. (2561). บทบาทของหมอผีหญิงชาวเมียนในสังคมอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่. วารสาร สังคมศาสตร์, 30(1/2561), 31-63.
- โสวัตรี ณ ถลาง. (2562). แนวความคิดและทฤษฎีมานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะ สังคมศาสตร์.
- อภิชาติ ภัทรธรรม. (2552). เข้า. วารสารการจัดการป่าไม้, 3(6), 134-146.
- อารี ถาวรเศรษฐ์. (2546). คติชนวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 1). พัฒนาศึกษา.

- เอกชัย ทวีปวรชัย. (2564). แนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์มลายูในประเทศไทย: การวิเคราะห์สวอต. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 3(2), 88-104.
- Liu, Z. (2018). A discussion on some issues about the Yao religious belief. The Ideological Front (Yunnan University's Journal of Social Sciences), (4), 9-16.
- Song, E. (1991). The spread and evolution of Chinese characters in Yao nationality society. Journal of Yunnan University for Nationalities, (3), 25-28.
- Xiao, J. (2016). The distribution of Yunnan's ethnic Yao's religious texts in Southeast Asia. Southeast Asian and South Asian Studies, (2), 68-109.
- Yao, S. (1990). The history and culture of the Yao ethnic group in China and Thailand. Journal of Guangxi University for Nationalities, (3), 20-24.
- Yuan, J. (2016). A review of research on the relationship between Yao ethnic belief and Taoism. Religious Studies, (4), 170-175.
- Zhang, Y. (1981). A brief history of Yao ethnic religious beliefs (one). Journal of Guangxi University for Nationalities, (3), 107-116.